

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

**СКОЛОТІЙ І.В.,* АСПІРАНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА**

В сучасних умовах становлення ринкових відносин в аграрних підприємствах відбуваються трансформаційні процеси, які потребують нових методологічних підходів щодо визначення економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції та методики обчислення її відповідних показників.

Вивченням концептуальних положень та висловлюванням обґрунтованих пропозицій загальної теорії ефективності суспільного виробництва в різний час займався багато провідних вчених, таких як: В.Г. Андрійчук, М.А. Латинін, С.І. Канцевич, Б.А. Смагін, К. Маккеннелл, В.В. Прядко, А.М. Фабричнов, Ф.С. Мартинкевич, С.М. Онисько, С.А. Шабінська, Є.С. Оглоблін, В.А. Свободін, С.В. Мочерний, Некрасов В.Н., Н.Я. Коваленко та інші [1-19]. В процесі дослідження розвитку економічної думки, аналізу публікацій провідних вітчизняних та зарубіжних вчених – економістів зрозуміло, що єдиної думки щодо визначення поняття економічної ефективності не існує. Цим і зумовлюється практична значимість та актуальність нашого дослідження.

Розкрити зміст поняття «економічної ефективності» та визначити її сутність, як категорії економічної науки.

В зарубіжній та вітчизняній економічній літературі поняття «ефективність» має різний зміст та неоднакове розуміння. Але тим єдиним що об'єднує усі трактування цього терміну, на нашу думку, є відображення співвідношення між результатом діяльності та витраченими для цієї діяльності ресурсами, наявності корисного ефекту, тобто перевищення доходу над виробничими витратами.

Розглянемо трактування поняття ефективності, які дають зарубіжні та вітчизняні вчені.

В.Г. Андрійчук [1] зазначає, що економічна ефективність - це результативність певного процесу, який вимірюється співвідношенням між отриманим результатом та витратами, що його спричинили. В свою чергу Латинін М.А. та Канцевич С.І. [2] розглядають ефективність як дієвість витрат, які були вкладені в певну діяльність

* Науковий керівник – Огійчук М.Ф., к. е. н., професор

підприємства з метою одержання прибутку. Такі зарубіжні вчені, як К.Маккеннелл та С. Брю [4], під ефективністю розуміють зв'язок між кількістю ресурсів, які приймають безпосередню участь в процесі виробництва, і отриманою внаслідок цього кількістю виробленої продукції. Ці вчені стверджують, що економічна ефективність охоплює проблему «витрати – випуск», тобто вона характеризує зв'язок між кількістю ресурсів, які приймають безпосередню участь в процесі виробництва, і отриманою внаслідок цього кількістю виробленої продукції. Якщо при даному обсязі витрат кількість виробленої продукції зростає, то це означає, що ефективність виробництва підвищується, а зменшення обсягів виробленої продукції показує зниження ефективності. На думку Ф.С. Мартинкевича та інших вчених під «ефектом» не варто розуміти лише результати, оскільки результат діяльності може бути присутнім і з відсутністю ефективності. Тому під ефектом слід розуміти раціональний та корисний результат кожної стадії процесу відтворення [8, с. 23]. Як зазначає Смагін Б.А. [3]: «економічна ефективність відображає ступінь реалізації виробничих відносин та характеризує ефективність виробництва продукції як наслідок сукупного впливу технологічної ефективності та економічного механізму господарювання.» Цілісною системою ринкових відносин для одержання від сукупних витрат найбільшої віддачі та економії затрат суспільної праці – так висловлює свою думку стосовно ефективності Прядко В.В. [5]. Фабричнов А.М. [7] стверджує, що це - соціально – економічна категорія, що вона охоплює всі стадії відтворювального процесу, такі як виробництво, розподіл, обмін та споживання. Під поняттям економічної категорії він розуміє теоретичні узагальнення, які виражають суспільно – виробничі зв'язки та відносини людей. Як наслідок цього під економічною ефективністю розуміється економічна категорія, яка показує раціональність суспільних відносин з приводу використання ресурсів, виробництва, розподілу, обміну і споживання економічних благ на різних рівнях, будь то управлінських або територіальних. А група вчених Онисько С.М., Верзун А.А., Шолудько О.В. [9] вважають, що економічна ефективність - це одержання оптимальної кількості якісної продукції, яка здатна задовольняти потреби споживача, за такого рівня витрат на її виробництво, який дозволить отримати корисний результат і забезпечить дотримання технології виробництва. Економічна ефективність відображає кінцевий корисний результат, який виникає від застосування засобів виробництва і витраченої живої праці, а також сукупних їх вкладень. Слід зауважити на те, що у процесі відтворення виробництву належить провідна роль, але не

зважаючи на це, необхідно також визначати й ефективність стадій розподілу, обміну і споживання. Це обумовлюється тим, що ефект виробництва виявляється в процесі споживання вироблених продуктів і проявляється в тих результатах, котрі досягаються при застосуванні засобів виробництва і задоволенні суспільних та особистих потреб. Не можна не погодитися з трактуванням ефективності, яку висловлює Шабінська С.А. [10]. За її словами - це корисний економічний ефект, який має місце за умови того, якщо досягнутий результат перевищує сукупні витрати виробництва. С.В. Мочерний, В.Н. Некрасов, Н. Я. Коваленко, під ефективністю розуміють досягнення найбільших результатів та отримання максимуму продукції з одиниці площі з мінімальними затратами живої та уречевленої праці [12, 13, 14]. В.В. Прядко [6] вважає, що це – мінімізація витрачених виробничих ресурсів для досягнення максимально ефективного кінцевого результату, а Кулішов В.В. [15] стверджує, що це - засіб дій, що забезпечує в результаті здійснених зусиль і витрат ресурсів одержання максимального (найкращого) результату, з чим можна погодитися. На нашу думку вдало розкривають сутність економічної ефективності Г.С. Тарасенко та М.І. Кісіль [16, 17]. На їхню думку – це відношення ефекту, як кінцевого результату, до витрат на досягнення цього результату. Деякі вчені притримуються думки, що під «ефектом» не варто розуміти лише результати, оскільки результат діяльності може бути присутнім і з відсутністю ефективності. Виробляти продукцію можна продуктивно і результативно, але вона за своїми якістьми може і не мати свого споживача і практичного застосування. В цьому випадку відсутній і ефект і ефективність. Тому під ефектом слід розуміти раціональний та корисний результат кожної стадії процесу відтворення.

Отже, розглянувши різноманітні точки зору відносно визначення суті ефективності сільськогосподарського виробництва, можна зазначити наступне. Економічна ефективність є складною, узагальнюючою категорією економічної науки. Як вже зазначалося раніше, ефективність – це відносна величина, оскільки різниця між результатом і витратами, дає нам не показник ефективності, а лише значення ефекту від здійснення виробничої діяльності. На наш погляд, економічна ефективність – це засіб дій, обумовлених економічними законами та критеріями, які спрямовані на отримання максимально ефективного кінцевого результату виробництва якісної, виконаної у встановлений термін, з дотриманням технологічних показників продукції, з урахуванням всіх витрат та при оптимальному використанні усіх залучених до виробництва ресурсів. Економічна

ефективність виробництва виступає в якості оціночного показника і є своєрідним індикатором, за допомогою якого підприємства орієнтуються у виборі виробничих ресурсів, визначають резерви виробництва, аналізують роботу виробничих підрозділів та планують стратегічний напрям роботи підприємства в майбутньому.

Література.

1. В.Г. Андрійчук Теоретико – методологічне обґрунтування ефективності виробництва //Економіка АПК. – 2005. - № 5, - с. 52-63;
2. Латинін М.А., Канцевич С.І. Методологічні підходи до оцінювання економічної ефективності виробництва продукції молочного скотарства // http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr/ep/2009_2/files/Econ_02_2009_Latin_Kantsevich.pdf/
3. Смагин Б.И. К вопросу о методике определения интегрального показателя эффективности сельскохозяйственного производства //Экономика сельскохозяйственных и перерабатывающих предприятий. – 2002. - № 7. – с. 18-21;
4. К. Маккеннелл, С. Брю. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: В 2 т.: Пер. с англ. 11-го изд. - Т. I. – М.: Республика. – 1992. – 399 с.;
6. Прядко В.В. Теоретико методологічні аспекти ефективності сільськогосподарського виробництва //Економіка АПК.- 2003.- № 10.- с. 69-77.
7. Фабричнов А.М. Издержки производства и себестоимость в сельском хозяйстве (методологический аспект). – М.: Экономика, 1979. – с. 11- 12;
8. Мартынкевич Ф.С., Большакова В.П., Коризно Н.В. Методические проблемы измерения эффективности сельскохозяйственного производства. – Минск: Наука и техника, 1979, - с. 23;
9. Онисько С.М., Верзун А.А., Шолудько О.В. Ефективність сільськогосподарського виробництва та її залежність від фіскальної політики держави. Львів: Априорі, 2007. – 154 с.
10. С.А. Шабінська. Економічна сутність та критерії ефективності сільськогосподарського виробництва в ринковій економіці //Економіка АПК та природокористування: Вісн./ХНАУ. – Х., 2006. - № 1. – с. 389-395;
11. Оглоблін Є., Свободін В. Модель ефективного ведення сільськогосподарства //АПК: економіка, управління. – 1995. - № 8. – с. 19-21;
12. Мочерний С.В. Основы економічних знань. – К.: Феміна, 1995. – 352с.;
13. Мочерный С.В., Некрасов В.Н. и др. Экономическая теория: Учеб. для вузов.- М.: ЗАО «Книга сервис», 2003.- 416с.
14. Коваленко Н.Я. Экономика сельского хозяйства с основами аграрных рынков. – М.: Тандем, 1998,- 448 с.
15. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика.- К.: Ніка – Центр, 2002.- 212с.

16. Тарасенко Г.С. Эффективность сельскохозяйственного производства в условиях хозрасчета. – К.: Изд-во УСХА, 1991. – 176 с.

17. Кісіль М.І. Критерії і показники економічної ефективності малого і середнього бізнесу на селі // Економіка АПК. – 2001. - №8. – с. 59 – 64;

18. Андрийчук В.Г., Выхор Н.В. Повышение эффективности агропромышленного производства. – К.: Урожай, 1990. – 232с.

19. Народнохозяйственная эффективность: показатели, методы оценки / Под ред. А.С. Астахова; Редкол. сер: Е.М. Сергеев и др. – М.: Экономика, 1984. – 248с.

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

***ТРИТКО В.С., * СТУДЕНТ,
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ***

Ринкова економіка – продукт генезису соціальної свідомості суспільства, розвитку управлінської думки і грошово-товарної системи. Як будь-яка система вона рано чи пізно дає свої похибки. Однією з них є її циклічна нестабільність. Після світової економічної кризи 30-х років виникає теорія «циклічності економічних процесів», яка розвивається і підтримується і до сьогодні. В основі цієї теорії лежить думка, що економіка постійно переживає свої піки і падіння. Свідомо чи несвідомо, природним шляхом чи штучним, ми знаємо сотні прикладів з історії про економічну нестабільність різних груп держав.

З цього приводу виникає ряд важливих питань, зокрема як оперувати економікою країни на макро- і мікрорівні, щоб з мінімальними наслідками пережити економічну кризу та в найближчому майбутньому її не допустити? Відповіді на подібні питання видатні економісти планети шукують вже близько ста років.

Дослідження показують, що є основних груп наслідків економічної нестабільності:

1) економічні – умови, які сформувались на період економічної нестабільності (спад макроекономічних показників держави і т.п.);

2) соціальні – умови, які безпосередньо вплинули на рівень життя населення країни за період нестабільності;

3) політичні – всі наслідки, які змінили політичну ситуацію у країні.

За період незалежності Україна має досить великий досвід економічної нестабільності. Можна виділити основні причини глибокого досвіду. Так, протягом тривалого періоду в Україні посилено

* Науковий керівник – Прокопишин О.С.